

Eltérő vélemények

„[...]az *mostani gyilkos flinták miatt mennyi veszedelem és véletlen halál történik*”

/Apor Péter: *Metamorphosis Transylvaniae*
1736/1978/89./

Apor Pétert (1676-1752) hátrahagyott művei Erdély XVIII. századi történetírói közt kiemelkedő helyre emelik. Kéziratban maradt főművét, az 1736-ban írt *Metamorphosis Transylvaniae*-t először 1863-ban adták ki, a Kriterion Könyvkiadó pedig 1978-ban jelentette meg, melyből irodalmi szöveggyűjteményeink idéznek. Mindezeknek köszönhetően ez a „náj módít” - az idegen eredetű szokásokat, viseletet - ócsároló, művelődéstörténeti értékű emlékirás általános kultúránk részévé vált.

A *Metamorphosis*-ban nemegy szakma történetének kutatója talál számára értékes adatot. A hetedik cikkely pl. miközben arról tájékoztat, hogy „micsoda szekereken jártak magok régen az erdélyiek”, a faipar jelentős ágának, a *kocsigyártásnak* egykori termékeit mutatja be. Hasonlóképpen a *korabeli bútoriparra* vonatkozóan is érdekes beszámolót olvashatunk az idézett műben: „A kerék asztalnak híre sem vala, hanem négyszegletű asztal vala az embereknek az eleinél; olyan volt, hogy mind alol, mind felyül kihúzhatták, az mint az vendég jött; [...]” /uo. 33./.

Apor vadászati író is volt! *Metamorphosis*-ában a vadászkerkölcs, a kulturált vadászat érdekében közölt részeket olvashatunk: „Az vadhoz akkor *stucból* [rövid csövű, ún. vágott puska volt, „vont lyukkal birt”], *tersényiből* [tescheni, szintén vont lyukú puska], *pulyhából* [szintén kerekcsövű, de nem vont csövű puska] egyes golyóbissal [golyóval] lönek vala, ha találta, ott maradt, ha nem találta, ritkán ment el sebben, sőt mintegy törvénye vala abban az időben az vadászoknak, hogy ha annál nagyobb fő ember volt is, ha vadhoz lőtt s nem lőtte, vagy vért, vagy szórt elé nem hozott, plága lapockát [veréshez használt lapátszerű büntetőeszközt] hordozván magokkal, azt jól megcsapták, [...]. Azért olyan bő vala akkor az vad, [...]; most penig miolta az flinta [tűzköves puska] bėjöve, és seréttel kezdettek löni vadhoz, mivel több vad megyen el sebben, az mely osztán haszontalanul döglik meg, [...] azért szükült így el az vad” /uo. 90./.

Vadásztörténetünk vajon számontartja-e a leírt sorokat? Az utókor sokmindenért elmarasztalta jeles emlékirónkat (vö. Kocziány László bevezetése az 1978-ban megjelent kiadáshoz), nekünk mindezek ellensúlyozására műve elfelejtett, erdészeti-vadászati-faipari értékeire kell az olvasó figyelmét felhívunk.

Benkő Samu Apor Péter *Metamorphosis* c. írásában a mű nagyszerű nyelvére, a remek jelzőkre, a nem apadó humorra hívja fel a figyelmet. Mindez jellemzi „*Verses művei és levelei*”, 1903-ban megjelent kötetének írásait is, melyek szintén utalnak a fának, a vadnak az egykori székely főnemes életében betöltött fontos szerepére.

Idézzük talán az 1717-ben, a nagy szárazság és éhség évében írt, feleségéhez címzett levelének sorait: „Hogy a *karulyt* [karvalyt] oda adtad, ám legyen, én is már csak egyre szorultam, az sem fog semmit, mert *vislám* sincsen, húst elig ettem, miolta [...] /uo. 76./.

Más levelében, pl. az alábbi, 1734-ban Koródszentmártonban kelteztben, már a humor uralkodik azáltal, hogy a gyerekei és a *vadászkutyák* egy mondatban szépen megférnek: „Az gyerekeimet atyai szeretettel köszöntöm; az *kutyákhoz* láttassanak jól, az mely kopókölykeket Apor Farkas uram adott, tanítassák” /uo. 106./.

Eseményekben gazdag életében a vadászat is szerepet játszott. 1724-ben írt több levelében is „központi” kérdéssé vált a jáger: „A fiaim is hínak Kolozsvárra comediába, egyszersmind igen jó jagert commendálnak, [...]” /uo. 129./, majd: „*Ez a kutya tekergő jáger* két hete oda van, soha nem nyughatom, még vissza nem fogadám; a mást bizony valóba várnám Kolozsvárról, ez az eb csak peczérnek való” /uo. 135./.

Vagy egy harmadik levélből idézve: „Az eb jager az míg haza megyek, az *kopó kölykeket tanítsa* lánczra az cserében, [...]” /uo. 138./.

Hiába, a vadászat, mint minden szenvedély, sok utánjárást igényelt még egy teljhatalmú arisztokratának is. A költőnek pedig - a „helikoni triász” tagjának - egy „szikrát” jelentett:

„Valahol messze dördült egy lövés.
Egyetlenegy.
Riadt az erdő rá, s riadtam én
S riadtan százszorozta meg a Hegy.
Talán egy őz meleg-barna szeme
Valahol megtörött.
A vére megadással bugyborékol:
Előrement Testvéreim: - jövök.”

/Reményik Sándor: *Lövés*. 1939./

